

Вітвицька С.С. М.В. Ідеї родинного виховання І.І. Огієнка і сучасна школа / С.С. Вітвицька // Національна освіта: традиції і новації у контексті ідей Івана Огієнка: Зб. наук. праць / За ред. проф. М.В. Левківського. – Київ –Житомир: ЖДПУ, 2002. – 234 с. - С.125-129.

УДК 37.018.1

С.С. Вітвицька,

канд. пед. наук, доцент

(Житомирський педуніверситет)

В.Д. Павленко,

старший викладач

(Житомирський педуніверситет)

Ідеї родинного виховання І.І. Огієнка і сучасна школа

*Аналізується творче застосування ідей І.Огієнка про родинне виховання
вчителями Житомищини*

Просвітницька діяльність і педагогічні погляди І.Огієнка – це той духовний материк, культурно – історичний доробок, в якому сконцентровані провідні проблеми вітчизняної педагогіки. Вболіваючи за долю рідного народу і беручи активну участь у будівництві національної державності, вчений був переконаний, що національне відродження України неможливе без збереження українського етносу, носієм якого є родина, яка на його думку є головним осередком виховного впливу на молоде покоління. «Чого батько і мати навчать у родині, з тим і в світ піде дитина», - підкреслює І.Огієнко [1: 32].

Родинне виховання він розглядав як частину національного виховання. Успіх виховного процесу, за висновками І. Огієнка, залежить від того, наскільки самі батьки глибоко усвідомили «національну істоту свою», збагнули суть народних методів виховання, закарбували в пам'яті попередній досвід своїх предків, збагатили найновішими дослідженнями. Вчений акцентував особливу

увагу на важливості рідномовного оточення в справі виховання. Він вважав, що разом з рідною мовою батька і матері дитина сприймає українські звичаї, пісні, приказки, віру і т.п. Виховання в родині є джерелом національного духу, високої свідомості і моралі. До національного всесвітнього завдання – повернути нашу молодь до української мови – звертається митрополит Іларіон у своїх проповідях [1:52]. Серед найзмістовніших проповідей, звернених до батьків є такі, як «Родина найперша навчає української мови», «Служімо українському народові найперше». Як добрий проповідник і красномовець, він виголошував змістовні проповіді і цим самим будив сумління любов віруючих до України. Батьки мають прищеплювати любов до людей, до свого народу. «Хто любить свій народ, той йому щиро служить!» [2:126]. У службі народові І.Огієнко вбачав мету людського життя. Подаючи високий особистий взірець, він радив ставити інтереси народу України на перше місце. Проповіді І.Огієнка сповнені настановами щодо ставлення до своєї землі. «Рідна земля – це одне з кращого і наймилішого, що тільки має кожна людина і кожен народ» [2:126]. Митрополит Іларіон заповідав кожній людині шанувати і берегти рідну землю протягом усього життя. Одна з проповідей владики має назву: «Горе зрадникам свого рідного». Рідним він вважає мову, звичаї, пісні і т.п. У його розумінні недопустимо було зрадити це навіть за будь-яких обставин. «Зрадники свого рідного завжди нещасливі, бо не мають спокійної совісті», - пише він.[2:128].

І.Огієнко дає настанови, як треба виховувати дітей в національному дусі, орієнтує на саме ті особливості, про які молодь повинна пам'ятати, щоб досягти висот етики, моралі і національної свідомості. Вчений вбачав у прищепленні любові до свого народу, народної творчості, рідної мови і церкви основний зміст родинного виховання. Перше і найдосконаліше навчання, на думку І.Огієнка, дитина проходить саме в сім'ї. Свідомі батьки, виховуючи сина чи доньку, враховують їх темперамент, успадковані якості, фізичний стан та інші

особливості. Він був схильний до думки, що дитина успадковує не лише темперамент, а й обдарування, розумові задатки.

І.Огієнко постійно підкреслював необхідність взаєморозуміння в сім'ї, постійно доводив, що великий вплив на дитину має материнська і батьківська любов. Своїм шанобливим ставленням до дружини, наголошував педагог, чоловік дає дітям приклад правильних взаємостосунків у родині. Учений акцентував на благородстві взаємин у сім'ї, родині, оскільки це має позитивний вплив на формування характеру дітей.

Важливу роль він відводив материнському вихованню. Кожна мати, виховуючи дітей, повинна дбати про майбутнє нації, керуватися інтересами загально – національного масштабу. І.Огієнко вважав, що саме матір повинна пояснити дітям глибокий смисл життя, глибокий смисл і значення оформлення житла в національному дусі. І.Огієнко особливо наголошував на виховному значенні рідного побуту. «Національна прикраса свого дому має велике і основне значення у вихованні всієї родини, а особливо дітей, молоді взагалі» [3:127].

Високі моральні якості української жінки: лагідність, ніжність, любов до природи і розуміння краси, шанування честі, подружня вірність та інше – передаються дітям при постійному контактуванні. Зігріті домашнім теплом, діти шанобливо ставляться до своїх родичів, свято бережуть сімейні, родинні традиції. Саме такі родини, доводив І.Огієнко, повинні бути осередками поширення всього українського: оформлення житла, одягу, дотримання національних традицій. Крім того, учений підтримував думку про виховання у дітей поваги до моральних законів свого народу. Повага до законів виробляється у сім'ї, насамперед прикладом батьків, старших братів і сестер, інших осіб.

На думку ученого, батько і мати повинні докласти зусиль для влаштування дитини в рідномовне оточення, щоб не сталося пізніше відокремлення її від української нації. Відчуження від своєї нації І.Огієнко розглядав як скривдження людини на все життя, забуття нею духовних заповідей предків. Він радив батькам:

- дотримуйтеся своїх рідних українських звичаїв, зокрема календарного циклу;
- оформляйте за українським звичаєм свої помешкання;
- вбирайте дітей в українське вбрання;
- спілкуйтеся з ними рідною мовою;
- від колиски співайте їм українські пісні.

Величезного значення він надавав вихованню дітей у родинах, які живуть за кордоном. Митрополит Іларіон зазначав, що ці родини повинні ходити на українські проповіді для збагачення і поповнення знань з рідної мови, культури, духовності. Отже, основними засобами родинного виховання І.Огієнка вважав мову, материнський і батьківський вплив, рідномовне оточення, побут, етнічне середовище.

У наш час, коли відроджується українська родина, поповнюється новими здобутками етнопедагогіка, скарбниця народної виховної мудрості, його бачення цієї проблеми є особливо актуальним. Сучасні батьки мають знати і пам'ятати заповіді І.Огієнка і цьому сприяє діяльність загально - освітніх шкіл та школи нового типу – школи-родин, які діють в Україні і, в тому числі, на Житомирщині.

Враховуючи науково – педагогічний доробок І.Огієнка в ході педагогізації батьків, кваліфіковані педагоги - вихователі, вчителі цих шкіл допомагають сім'ям долати труднощі у вихованні дітей, сприяють реалізації його ідей.

Житомирщина – це край з багатою історією, край легенд, героїчних і патріотичних подій, цікавих сімейних традицій, витоки яких сягають сивої давнини. Жителі міст і сіл Житомирщини, містечка Брусилів, де народився І.Огієнка, чиє ім'я нині відоме світові, шанують пам'ять свого земляка. Вчитель географії Брусилівської середньої школи №4 Нечипоренко А.К. став ініціатором відродження на Брусилівщині імені Івана Огієнка. Під його керівництвом створена виставка про життя і діяльність видатного вченого, учнями цієї школи зібрана значна кількість матеріалів, творів, ксерокопій, фотокарток тощо.

Світ глибоких почуттів і високих злетів розкривають бінарні уроки вчителя – методиста ЗНЗ №4 м. Коростеня Ю. Багінської на тему: «Іван Огієнко і українське відродження». Урок включає в себе вступне слово вчителя, учнівські повідомлення про життя і творчість І.Огієнка, роботу учнів з монографією І.Огієнка «Дохристиянські вірування українського народу», роботу з трактатом І.Огієнка «Наука про рідномовні обов'язки», «І.Огієнко і Біблія», «Поетична творчість Івана Огієнка», «Світ Огієнкових афоризмів і сентенцій», а також словникову роботу.

Школа-гімназія № 23 міста Житомира працює за виховною програмою «Школа - родина». Програма дослідно-експериментальної роботи в школі-гімназії включає такі компоненти родинно-шкільного виховання (діагностичний, змістовний, організаційно-управлінський, який, у свою чергу, включає: шкільний, родинно-шкільний та родинний компоненти).

Школа-родина протягом декількох років проводить активну, творчу роботу з батьками («Формування духовності батьків та учнів» – Копитчук В. А. вчитель вищої категорії; «Батьки – організатори гурткової роботи» – Мазуренко Н. П. – вчитель вищої категорії; «Родинні фольклорні свята» – Волонішко З. М., вчитель – методист; «Досвід батьків дітям» – Місяць С. А. – вчитель – методист; «Хлопчик, підліток, юнак» – Радіоничева А. М. – вчитель – методист; «Ментальність української родини» – Козюк А. М. – вчитель – методист)

В організації підвищення педагогічної культури батьків важливу роль відіграють створені при школі університети педагогічних знань, педагогічні «світлиці», школа молодих батьків, розраховані як на постійний так і динамічний контингент слухачів.

Вчителі, батьки і діти – це єдиний колектив, де культурно зростають всі. Застосовуючи елементи етнопедагогіки та етнокультури у вихованні підростаючих поколінь, батьки і вихователі успадковують і передають дітям

кращій досвід народу, його здобутки через різні форми роботи. Широко використовуються нетрадиційні форми роботи з батьками, наприклад:

- У РОДИННОМУ КОЛІ – анкетування батьків, індивідуальна допомога родинам через консультації, зустріч з лікарями, психологами, юристами.
- ДЕРЕВО РОДОВОДУ – зустріч поколінь, роздуми над проблемами родинного виховання, звернення до народної педагогіки.
- РОДИННИЙ ЛИСТ – зустріч з батьками та обговорення проблем виховання дітей.
- НАРОДНА СВІТЛИЦЯ – звернення до народних традицій, формування особистості школяра через природу.
- ВЕЧІР ВЕЛИКОЇ РОДИНИ – організація відпочинку з батьками, ігри, виставки.
- ДИСКУСІЙНИЙ КЛУБ – обговорення проблем виховання школярів, розв'язання конфліктних ситуацій.
- РОДИННА СКАРБНИЦЯ – добірка матеріалів з досвіду родинного виховання.
- БАТЬКІВСЬКИЙ “БРЕЙН – РІНГ” – змагання серед батьків.
- БАТЬКІВСЬКА ШКОЛА – проведення диспутів і бесід, обговорення педагогічної літератури.
- АЗБУКА РОДИННОГО ВИХОВАННЯ – обговорення проблем і труднощів виховання дітей в неповних сім'ях.

Звичаї та обряди українського народу – це не додаток до життя, а саме життя, яскравий вплив його самобутнього характеру, світогляду. Цю тезу взяли за основу педагоги цієї гімназії і багато інших шкіл в Україні, зокрема на Житомирщині, плануючи виховні заходи.

Так продовжують і втілюють в життя ідеї великого вченого і педагога, борця за відродження української державності і родини І.Огієнка, девізом життя якого була думка: «Праця для народу - то ціль людського життя».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Митрополит Іларіон. Навчаємо дітей своїх української мови! – Вінніпег, 1961.
2. Митрополит Іларіон. Мої проповіді. – Вінніпег, 1973.
3. Митрополит Іларіон. Книга нашого буття на чужині / Бережемо все своє рідне: Ідеологічно-історичні нариси. – Вінніпег, 1956.
4. Марушкевіч А.А. Невтомний працівник українського ренесансу Іван Огієнко. Педагогічний аспект. – К: Четверта хвиля, 1996. – 128 с.

Витвицкая С.С., Павленко В.Д. Идеи семейного воспитания И.Огиенко и современная школа.

В статье анализируется творческое применение идей семейного воспитания И.Огиенко учителями Житомирщины.

Vitvitskaya S.S., Pavlenko V.D. The main ideas of family upbringing of I.Ogienko and a modern school.

The article analyses I.Ohienko's ideas of family upbringing, which are creatively, used the teachers of the Zhitomyr region